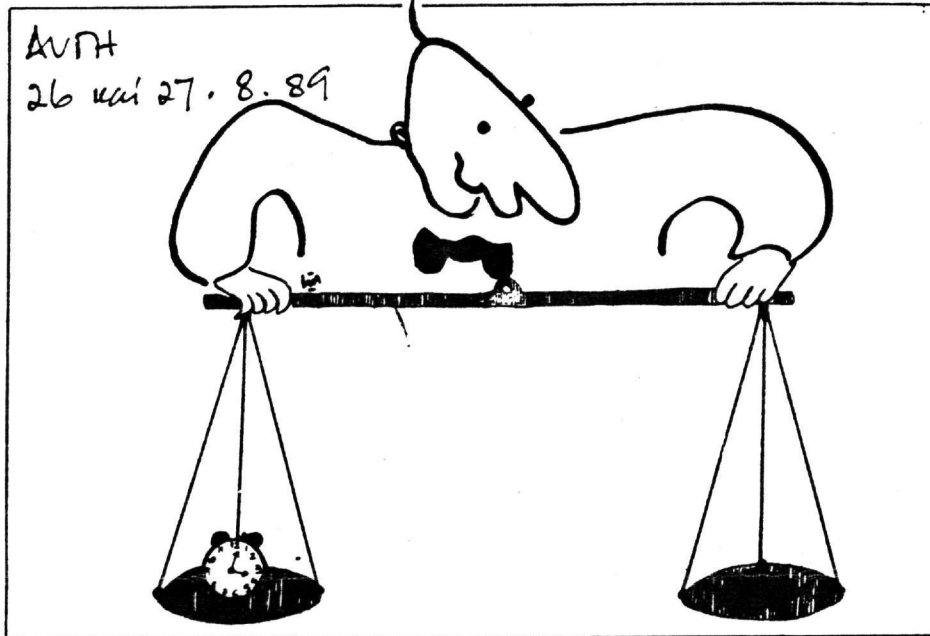

ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ, ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Για την Αριστερά, η σιωπή δεν ήταν, δεν είναι, ούτε μπορεί να είναι χρυσός. Και αυτό οφείλει να το αποδεικνύει στην πράξη. Τα ελλείμματα, η διαχείριση και οι προοπτικές του ευρύτερου Δημοσίου Τομέα της Οικονομίας, είναι μια καλή ευκαιρία για διάλογο και προβληματισμό.

1. Το μέγεθος του προβλήματος.
Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες και έγκυρες εκτιμήσεις, το έλλειμμα του ευρύτερου Δημοσίου Τομέα θα φτάσει φέτος τα 2.500 δισ. δρχ. Και όσο κι αν έχουμε εθιστεί πια στα μεγάλα νούμερα, το ύψος του φετινού ελλείμματος ξεπερνάει τις αντοχές μας. Αρκεί να σκεφτούμε ότι το ποσό αυτό είναι ίσο με το 22% του Εθνικού μας Εισοδήματος ή ότι για να καλύψουμε αυτό το έλλειμμα θα έπρεπε ο υπουργός Οικονομικών να «πάρει» 250.000 δρχ. από τον κάθε Έλληνα πολίτη ή 1.000.000 δρχ. από την κάθε (τετραμελή) οικογένεια.

Το πρόβλημα δεν είναι καινούργιο, αν και πρέπει να επισημάσουμε ότι πήραμε τρομακτικές διαστάσεις κατά την δεκαετία του '80. Ήσαν κανόνες πια όχι μόνο τα ελλείμματα αλλά και οι υπερβάσεις. 700 δισ. δρχ. ή 6% του ΑΕΠ η υπέρβαση φέτος. Έχουμε εθιστεί τόσο, ώστε να θεωρείται περίπου φυσιολογική η κατάφωρη παραβίαση ενός θεμελιώδους νόμου του κράτους όπως είναι ο Προϋπολογισμός.

Πρόκειται για αρνητικά ρεκόρ για τα οποία κανείς δεν μπορεί και δεν

ΤΟΥ ΛΕΥΤΕΡΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ

πρέπει να είναι υπερήφανος. Και περισσότερο από όλους δεν «δικαιούνται» διὰ να ομιλούν» οι επί δετία κυβερνήτες μας. Έχουν την πολιτική ευθύνη (η οποία δεν συμψηφίζεται βεβαίως με την αντίστοιχη ευθύνη των προκατόχων τους) για την κακοδιαχείριση του Δημοσίου Χρήματος, ακόμα και αν τους αναγνωρίσουμε αγαθές προθέσεις.

Και με τις καλύτερες προθέσεις (κοινότοπο αλλά πάντα χρήσιμο) είναι δυνατόν να οδηγηθούμε στην κόλαση. Κακοδιαχείριση δεν είναι μόνο η ποινικά κολάσιμη διασπάθιση του δημοσίου χρήματος, φαινόμενο η διερεύνηση του οποίου αποτελεί θέμα τιμής και δικαίως προσδιορίζει τη σημερινή συγκυρία. Είναι επίσης και κυρίως, η έλλειψη πολιτικού προγράμματος και συνέπειας, η αναπαισιοποίηση λόγων και έργων, η συντήρηση ανέφικτων και η επιβράβευση άνομων προσδοκίων... είναι τελικά η ανυπαρξία «κοινής λογικής». Οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ επαλήθευσαν πλήρως τις εύστοχες επισημάνσεις του γνωστού Έλληνα φιλόσοφου Κ. Αζελού. Καλλιέργησαν τη λατρεία της προσπάθειας ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα και κατάφεραν να γοητεύσουν πράγματι πολύ κόσμο με τις συσπάσεις που προκαλεί η προσπάθεια, έστω και αν αντί για την επιτυχία, το αποτέλε-

σμα ήταν ο μορφασμός.

Και μας έμειναν τα τεράστια ελλείμματα. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Πρόβλημα που οφείλουμε, αργά ή γρήγορα, να το αντιμετωπίσουμε κατάματα και να πάρουμε τα μέτρα μας πριν να «μας τα πάρουν άλλοι». Γιατί κι αυτό το κατάφεραν οι τριτοκοσμικοί λαϊκιστές μας. Αυτοί οι φλογεροί πολέμιοι των ξένων επιρροών κατάφεραν να τις αυξήσουν όσο κανείς άλλος. Όποιος χρωστάει και εξακολουθεί να ζητάει δανεικά, είναι υποχρεωμένος να προσαρμοστεί στους κανόνες του παιχνιδιού, κανόνες που δεν τους προσδιορίζει ασφαλώς ο ίδιος, όσο «μάγκας» κι αν είναι. Οι συνετοί (πολίτες, επιχειρηματίες, πολιτικοί) γνωρίζουν πολύ καλά τους κινδύνους που θα αντιμετωπίσουν αν ξανοιχτούν περισσότερο από όσο τους επιτρέπουν οι δυνάμεις τους, ακόμα κι αν προεξοφλήσουν (ή υποθηκεύσουν) με αισιοδοξία το μέλλον τους.

Αλλά οι κοινωνίες δεν αυτοκτονούν, τουλάχιστον για οικονομικούς ή πολιτικούς λόγους. Προσαρμόζονται. Και το πρόβλημα είναι ακριβώς ο τρόπος προσαρμογής τους. Εδώ αρχίζουν και οι ευθύνες των άλλων κομμάτων. Τα ελλείμματα δεν είναι εξορισμού προοδευτικά ή αντιδραστικά, αριστερά ή δεξιά. Η δημιουργία ή και η αντιμετώπιση τους είναι το πολιτικό ζήτημένο.

Η κυβέρνηση Τζαννετάκη δεν επαγγέλθηκε βεβαίως την αντιμετώπιση του προβλήματος, ούτε θα μπορούσε άλλωστε να το κάνει στα ασφυκτικά χρονικά περιθώρια που έχει στη διάθεσή της. Ο «λόγος» όμως της σημερινής κυβέρνησης και των κομμάτων που τη στηρίζουν έχει μεγάλη σημασία. Σηματοδοτεί τις προθέσεις αλλά διαμορφώνει και το «κλίμα» μέσα στο οποίο η επόμενη κυβέρνηση θα πάρει τις ουσιαστικές πολιτικές αποφάσεις. Και είναι δύσκολο πράγμα να αποφυγεί κανείς τη διερεύνηση των προθέσεων, όταν το ίδιο το ερώτημα είναι ενδεχομένως πιο δύσκολο από τις απαντήσεις που επιδέχεται.

2. Τα χαρακτηριστικά του προβλήματος.

Ο υπουργός Οικονομικών είναι υποχρεωμένος, όπως ο κάθε καλός νοικοκύρης, να τακτοποιήσει τους λογαριασμούς του. Αλλά ο σημερινός υπουργός μόνο βραχυπρόθεσμες ενέργειες μπορεί να κάνει.

Μπορεί λ.χ. να «φτιάξει» χρήμα. Είναι η πιο απλή αλλά και η πιο επικίνδυνη λύση. Γιατί ξέρει καλά ότι θα δημιουργήσει ασυγκράτητες πληθωριστικές πιέσεις. Μπορεί να δανειστεί, αλλά από πού; Από το εσωτερικό είναι μάλλον αδύνατον να βρει τόσα χρήματα. Και για να μαζέψει όσο γίνεται περισσότερο πρέπει να εξασφαλίσει στους δανειστές του υψηλά επιτόκια. Αλλά με πολύ δυσμενείς επιπτώσεις στην παραγωγή: ασφυκτικός περιορισμός των διαθέσιμων πόρων, αποθάρρυνση των επενδύσεων, αύξηση του κόστους.

Από το εξωτερικό δύσκολα θα δανειστεί τα σημαντικά ποσά που έχει ανάγκη. Ποιος θα τον δανείσει και με ποιους όρους θα το κάνει, όταν είναι ολοφάνερο ότι μειώνεται σταθερά η όποια αξιοπιστία της χώρας μας; Και πώς θα ξεπληρώσουμε τις οφειλές μας; Το εξωτερικό μας χρέος μεγαλώνει επικίνδυνα και ιδιαίτερα σε δραχμές που χάνουν συνεχώς την αξία τους.

Τελικά οι ειδικοί θα αναζητήσουν και θα βρουν τον καλύτερο ίσως συνδυασμό. Ας μην κρυβόμαστε όμως πίσω από το δάκτυλό μας. Η οποιαδήποτε λύση θα έχει βραχυχρόνια μόνο σημασία. Μακροχρόνια δεν αποτελεί καν λύση. Γιατί και η διεύρυνση των ελλειμμάτων θα επιταχύνεται και η παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας θα αναστέλλεται.

Γιατί το ουσιαστικό πρόβλημα δεν είναι η κάλυψη των ελλειμμάτων αλλά η μείωσή τους. Ως εδώ, οι διαφορές απόψεων και λίγες είναι και επουσιώδεις. Από εδώ και πέρα το ζήτημα έχει πολιτική ουσία.

Πρέπει όμως να μειωθούν τα ελλείμματα; Πολλοί και από πολλές μεριές υποστηρίζουν ότι τα ελλείμματα έχουν αναπτυξιακό ή και κοινωνικό χαρακτήρα. Αυτή η αντίληψη, άλλωστε, κυριάρχησε σε όλη σχεδόν τη μεταπολεμική περίοδο. Δύσκολος ο αντίλογος, αν και θα μπορούσε κανείς σήμερα να αναρωτηθεί: Αν είναι τα ελλείμματα που επέτρεψαν την ανάπτυξη μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70, ή αντίθετα αν είναι η ανάπτυξη

που επέτρεψε τη συντήρηση των ελλειμμάτων τα οποία ήταν αναγκαία για την οικοδόμηση του κοινωνικού κράτους.

Η άποψη πάντως αυτή δεν στερείται βάσης και επιχειρημάτων. Ο καθένας γνωρίζει ότι είναι ανόητο να μη δανειστεί, αν τα νέα εισοδήματα που θα δημιουργήσει υπερκαλύπτουν τις οφειλές και τις δεσμεύσεις τις οποίες αναλαμβάνει. Τότε όμως και μόνο τότε. Εκτός κι αν δεχτούμε αδιαμαρτύρητα ότι είναι «καλύτερα να χρωστάς παρά να σου χρωστάνε». Ας θέσουμε όμως εκτός θέματος, για λόγους αρχής, τον οικονομικό «κουτσαβακισμό».

Ο διάλογος δεν αφορά τα ελλείμματα, γενικώς και αφηρημένα. Υποστηρίζω λοιπόν ότι «αυτά» τα ελλείμματα πρέπει να μειωθούν γιατί και αντιαναπτυξιακά είναι και αντικοινωνικά.

Για το πρώτο δεν χρειάζονται πολλές αποδείξεις. Ακριβώς, κατά την περίοδο της έκρηξης των ελλειμμάτων: Η παραγωγή αγαθών παρέμεινε σε ύφεση και οι παραγωγικές επενδύσεις μειώθηκαν (ενδείξεις ανάκαμψης υπήρξαν μόνο μετά την εφαρμογή του προγράμματος λιτότητας και τη δραστική μείωση των εισοδημάτων των εργαζομένων). Την ίδια περίοδο οι δημόσιες επενδύσεις (παραγωγικές ή όχι) μειώθηκαν σε πραγματικές τιμές ενώ οι «αναπτυξιακές» επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις (μεταφορά εισοδημάτων, στην πραγματικότητα) ή μειώθηκαν και αυτές ή κυμαίνονται σε επίπεδα αμελητέα για να επηρεάσουν τα ελλείμματα.

Η κατάσταση του παραγωγικού τομέα της οικονομίας μας είναι άθλια και δεν αντέχουν σε καμιά κριτική οι σοφιστείες του τύπου «θα ήταν» χειρότερη. Η σγέση του προϋπολογισμού με τον παραγωγικό τομέα υπήρξε ποσοτικά μικρή και μπορεί να υποστηριχθεί με άνεση (αλλά δεν είναι της στιγμής) ότι και από ποιοτική άποψη επεδόρασε αρνητικά συντελώντας στην αναπαραγωγή ανεπιθύμητων διαρθρωτικών χαρακτηριστικών.

Τα ελλείμματα όμως «αυτά» είναι και αντικοινωνικά. Είναι αλήθεια ότι μεγάλο μέρος των δαπανών του προϋπολογισμού απορροφούν οι αμοιβές και συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων, ο αριθμός των οποίων αυξάνεται πέρα από κάθε λογική και με τα γνωστά «κριτήρια». Και αποδέχονται περίπου όλοι «σιωπηρά», έστω και με δυσαρέσκεια, το φαινόμενο αυτό, θεωρώντας ότι αμβλύνεται έτσι το πρόβλημα της ανεργίας, το πιο εκρηκτικό δηλαδή κοινωνικό πρόβλημα της εποχής μας. Κοινωνική δικαιοσύνη ή κοινωνική ύπνωση; Δεν είναι της στιγμής αλλά κάποτε πρέπει (ή θα αναγκαστούμε) να θέσουμε σε ανοικτό διάλογο το αμείλιγο ερώτημα. Όχι μόνο γιατί ο εκσυγχρονισμός του Δημοσίου Τομέα αποτελεί κομβικό σημείο για την πολιτική σκέψη και πράξη όλων των παρατάξεων και πολύ περισσότερο της Αριστεράς. Αλλά γιατί απλούστατα ποτέ και πούθενά η «ψευ-

δής» παραγωγή εισοδημάτων δεν στήριξε και δεν μπορεί να στηρίξει την κοινωνική και οικονομική πρόοδο.

Αλλά ας μην υπερβάλλουμε. Η εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους απορροφά δαπάνες μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες για μισθούς και συντάξεις. Ας μην επανέλθουμε σ' αυτό. Πρόκειται, άλλωστε, για το αποτέλεσμα της πολιτικής των ελλειμμάτων που οδηγούν στο δανεισμό ή εξόφληση του οποίου διευρύνει τα ελλείμματα (φαύλος κύκλος, δηλαδή).

Επίσης οι δαπάνες για επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις ξεπερνούν τις αντίστοιχες για τους μισθούς. Και μαζί με τα ελλείμματα των ΔΕΚΟ ξεπερνούν τις δαπάνες για μισθούς και συντάξεις μαζί. Πρόκειται για κοινωνικά δίκαιες δαπάνες; Θα μπορούσε να το ισχυριστεί κανείς αλλά πάλι γενικώς και αφηρημένα. Γιατί η μηχανιστική μεταφορά ερμηνευτικών σχημάτων δημιουργεί τραγικές παρεξηγήσεις. Σ' αυτή τη χώρα και γι' αυτά τα ελλείμματα (ή τις δαπάνες που τα προκαλούν) το στοιχείο της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι πολύ συζητήσιμο, τόσο από την άποψη της σκοπιμότητας όσο και (πολύ περισσότερο) από την άποψη της αποτελεσματικότητας.

Οι άλλες δαπάνες του προϋπολογισμού (μισθοί και συντάξεις, εξυπηρέτηση δημοσίου χρέους, δημόσιες επενδύσεις) μπορούν έστω να θεωρηθούν ανελαστικές (καθόλου ανεπιφύλακτα σε ό,τι αφορά το πολύ σοβαρό «στρωματικό» τους τμήμα). Δεν ισχύει όμως το ίδιο για τις επιβαρύνσεις του προϋπολογισμού με άμεσες ή και έμμεσες επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις. Τι είδους δαπάνες είναι αυτές και ποιος τις πληρώνει;

Το ερώτημα

Είναι γνωστό αλλά ας το υπενθυμίσουμε: εκείνοι που πληρώνουν είναι οι μισθωτοί και τα χαμηλά γενικώς εισοδήματα.

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τους άμεσους φόρους (1/4 των συνολικών εσόδων), τη δυσανάλογα μεγάλη μερίδα του λέοντος την έχουν σταθερά επωμιστεί (κυρίως επί «σοσιαλιστικών» κυβερνήσεων) οι μισθωτοί. Και επειδή οι πολύ χαμηλοί μισθοί δεν φορολογούνται, το βάρος πέφτει στους αποκαλούμενους μεσαιουψηλομισθούς (τα «ρετιφρέ» που μας λέγανε;) Αλλά μην ξεχνιόμαστε: μισθωτοί είναι μόνο οι μισοί από τους εργαζόμενους σ' αυτή τη χώρα (κατέχουμε και αυτό το ρεκόρ σε όλο τον ευρωπαϊκό χώρο). Που σημαίνει ότι οι υπόλοιποι, αυτοαπασχολούμενοι και εργοδοσία, συνεισφέρουν ελάχιστα ή καθόλου στον κοινό κορβανά.

Επί πλέον οι έμμεσοι φόροι (3/4 των συνολικών εσόδων – «ρεκόρ» και αυτό) επιβαρύνουν δυσανάλογα τα χαμηλά γενικώς εισοδήματα. Και η σκληρή αυτή πραγματικότητα λίγο διαφοροποιήθηκε με την εφαρμογή του ΦΠΑ, που διαθέτει κάποια αναλογικότητα (χαμηλότερη επιβάρυνση των ειδών πρώτης ανάγκης,

υψηλότερη για τα είδη «πολυτελείας»). Γιατί κατ' αρχήν ο ΦΠΑ αποτελεί μόνο το μισό των έμμεσων φόρων ενώ οι υπόλοιποι εφαρμόζονται αδιακρίτως. Γιατί ακόμα πολλά από τα αποκαλούμενα είδη πολυτελείας αποτελούν συστατικό στοιχείο του σημερινού και γενικώς αποδεκτού (καλώς ή κακώς) καταναλωτικού μοντέλου. Γιατί τέλος σημαντικό τμήμα του ΦΠΑ δεν αποδίδεται από το πλήθος των επιτηδείων.

Πληρώνουν λοιπόν τα χαμηλά γενικώς εισοδήματα και ειδικότερα οι μεσαίοι και «υψηλοί» μισθοί. Αλλά τι πληρώνουν; Τα ελλείμματα που απορρέουν από επιδοτήσεις - επιχορηγήσεις οφείλονται κυρίως στα ασφαλιστικά ταμεία (εν μέρει λόγω μη καταβολής εισφορών) και στις ΔΕΚΟ (ιδιαίτερα εκείνες που σχετίζονται με τις συγκοινωνίες).

Ποιοι λοιπόν θα υπερασπιστούν ότι είναι κοινωνικά δίκαιο να επιβαρύνονται οι μισθωτοί και τα χαμηλά γενικώς εισοδήματα με τα ελλείμματα που δημιουργούνται από τη φοροδιαφυγή των «ατσίδων» ή από τη (νόμιμη ή όχι) μη καταβολή εργοδοτικών εισφορών προς τα ασφαλιστικά ταμεία από τις επιχειρήσεις; Είναι κοινωνικά δίκαιο να πληρώνουν οι «μη έχοντες», επιδοτήσεις προς τους αλευροβιομηχάνους, για να τρώνε φτηνό ψωμί και οι «έχοντες» (το εισόδημα των εργαζομένων εξαρτιέται αληθινά από την τιμή του ψωμιού); Είναι κοινωνικά δίκαιο να επιβαρύνονται οι μισθωτοί και γενικώς τα χαμηλά εισοδήματα για να απολαμβάνουν φτηνά (σχετικώς) αεροπορικά εισιτήρια ή φτηνό (σχετικώς πάντα) ηλεκτρικό ρεύμα, τηλέφωνο, κ.λπ., οι εκ πεποιθήσεως, συνηθείας ή επαγγέλματος μεγάλοι καταναλωτές;

Είναι κοινωνικά δίκαια αυτά (και άλλα πολλά); Αν ναι, τότε οι λέξεις έχουν χάσει το νόημά τους. Τότε ο πολιτικός λόγος μπορεί να σημαίνει τα πάντα και τα αντίθετά τους, δηλαδή τίποτα. Αν όχι, τότε η σημερινή κυβέρνηση και τα κόμματα που την στηρίζουν έχουν σημαντικές ευθύνες. Τόλμησαν, προς τιμή τους, ενέργειες αδιανόητες μέχρι χθες στο επίπεδο της πολιτικής δημοκρατίας και των θεσμών. Δεν δείχνουν όμως την ίδια τόλμη μπροστά στις σειρήνες του λαϊκισμού. Φοβάμαι ότι πράγματι το ΠΑΣΟΚ είναι ακόμα εδώ.

Η άμορφη ελληνική κοινωνία κατακερματίζεται ολοένα περισσότερο. Οι «υψηλόμισθοι» αναλαμβάνουν την ανακούφιση των χαμηλόμισθων και όλοι μαζί «κενσχύουν» τελικά τα υψηλότερα εισοδηματικά κλιμάκια. Πρόκειται για πρωτοφανή παραποίηση και αντιστροφή της βαθύτατης πολιτικής σημασίας που έχουν οι μηχανισμοί αναδιανομής του συνολι-

κού εισοδήματος. Αντιστροφή που προδικάζει εκκρηκτικές καταστάσεις. Οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες διευρύνονται. Τόσο ώστε οι προσδοκίες που συντηρούνται και αναπαράγονται στο διακεκριμένο χώρο της παραοικονομίας, να προσελκύουν συνεχώς περισσότερες δυνάμεις από τον κόσμο της εργασίας ή και του κεφαλαίου, αποδιαιρθρώνοντας με γρήγορο ρυθμό τον κοινωνικό και οικονομικό ιστό της χώρας.

Τι είναι σήμερα στη χώρα μας το κοινωνικά και οικονομικά δίκαιο και ποιος θα το αναδειξει ως πολιτικό πρόβλημα και αίτημα;

Και οι απαντήσεις

Ερωτήθηκε ίσως ότι πλάι στα προβλήματα των θεσμών και της δημοκρατίας (τα οποία έχουν ασφαλώς προτεραιότητα στη σημερινή συγκυρία) δεν χωράνε τα προβλήματα της οικονομίας και της ανάπτυξης. Ότι τα προβλήματα αυτά δεν είναι του παρόντος και ότι προϋποθέτουν μια «δέσμη» προτάσεων που αναγκαστικά θα διαμορφωθεί και θα συζητηθεί μετεκλογικά.

Λάθος ή παρεξήγηση; Άλλο πράγμα η χρονική κλιμάκωση των κυβερνητικών αποφάσεων και άλλο η διαμόρφωση και επιβεβαίωση της πολιτικής ταυτότητας των κομμάτων. Η πολιτική «εικόνα» και το συνολικό «μήνυμα» κάθε πολιτικής παράταξης δεν επιβάλλονται στην κοινή γνώμη με προσούρες. Συγκροτούνται από τις ψηφίδες που προσφέρονται στο πολιτικό σκηνικό, από τις συγκεκριμένες θέσεις στα συγκεκριμένα προβλήματα, γιατί τη συγκυρία δεν τη διαλέγεις, σε διαλέγει. Οι θέσεις του Συνασπισμού στο σημαντικό ζήτημα των τιμών (ψωμί, ΔΕΚΟ, κ.λπ.) δεν βοηθάνε καθόλου στην αντιπαράθεση που πραγματοποιείται καθημερινά και θα ολοκληρωθεί μετεκλογικά. Οδηγούν σε συνειρμούς του τύπου: ή ότι τα ελλείμματα δεν είναι ανάγκη να μειωθούν, ή ότι υπάρχουν άλλοι τρόποι για τη μείωσή τους.

Αν η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη είναι το ζητούμενο, αν η ανάπτυξη αυτή έχει υψηλό κόστος λόγω αυξημένων ποιοτικών και οικο-

λογικών απαιτήσεων σε ό,τι αφορά στις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης, αν για τους παραπάνω λόγους χρειάζεται ενδεχομένως η προσφυγή σε αναπτυξιακού ή και κοινωνικού χαρακτήρα ελλείμματα, αν όμως τα σημερινά ελλείμματα είναι αντιαναπτυξιακά και αντικοινωνικά, τότε ας είμαστε καθαροί στις απαντήσεις μας: «αυτά» τα ελλείμματα για όλους αυτούς τους λόγους (μεμονωμένα και σωρευτικά) πρέπει να μειωθούν.

Και δεν υπάρχουν «άλλοι» τρόποι. Τα ελλείμματα μειώνονται είτε με την αύξηση των εσόδων, είτε με τη μείωση των δαπανών, είτε και με τα δύο μαζί. Το πολιτικό πρόβλημα είναι ποιοι και πώς θα «πληρώσουν» την αύξηση των εσόδων ή θα «ζημιώσουν» από τη μείωση των δαπανών.

Και σε ό,τι αφορά στον προϋπολογισμό οι όποιες κυβερνητικές αποφάσεις θα ληφθούν κατά τα φαινόμενα μετεκλογικά. Θα πρέπει, ωστόσο, από τώρα και σε κάθε ευκαιρία (στη συζήτηση λ.χ. που θα γίνει στη Βουλή) να αναπτύσουμε με σαφήνεια την προβληματική μας σε πολλά και καυτά θέματα. Η ριζική μεταρρύθμιση λ.χ. του φορολογικού συστήματος (διεύρυνση της φορολογικής βάσης με τη δίκαιη συμμετοχή όλων, περισσότερα έσοδα συνολικά, λιγότερα για εκείνους που σήμερα επιβαρύνονται δυσανάλογα...) είναι ίσως το σημαντικότερο αλλά όχι το μόνο. Ο εκσυγχρονισμός του δημόσιου τομέα (μείωση του κόστους και βελτίωση των κοινωνικά χρήσιμων υπηρεσιών) αλλά και η επανεξέταση της σκοπιμότητας και της αποτελεσματικότητας των ποικίλων επιδοτήσεων και επιχορηγήσεων συνιστούν εξίσου σημαντικά ζητήματα. Και θα χρειαστεί να επιστρατεύσουμε τη σκληρή γλώσσα της αλήθειας και πολλή τόλμη για να αντιμετωπίσουμε τα ανερχόμενα ρεύματα του νεοσυντηρητισμού αλλά και του λαϊκισμού.

Όμως στο ζήτημα των ΔΕΚΟ είχαμε τη χρυσή ευκαιρία (και τα μέσα ενημέρωσης και το ακροατήριο) να δώσουμε από τώρα δείγματα γραφής για τη συνολική αντίληψη που διαμορφώσαμε σχετικά με την κατάσταση και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Είχαμε την ευκαιρία να παρέμβουμε

αυτή είναι τω... κίχλη και είναι "μυσι-άλιθνα" γιατί τι σημασία τή δικ-μαρξίικες, αν είναι πολιτικός!

ταυτόχρονα και στον τομέα των εισόδων τους και στον τομέα του τρόπου (συνεπώς και του κόστους) λειτουργίας τους. Και δεν το κάναμε.

Σε ό,τι αφορά στα έσοδα των ΔΕΚΟ η θέση της κυβέρνησης για το πάγωμα των τιμολογίων τους ήταν άστοχη. Και είναι κρίμα που ο Συνασπισμός συμφώνησε και πρωτοστάτησε μάλιστα προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν είχε κανένα λόγο να το κάνει. Όχι μόνο για λόγους αρχής, μια και τα ελλείμματα δεν προστατεύουν αλλά μάλλον διαβρώνουν το εισόδημα των εργαζομένων. Αλλά και γιατί λογικές αυξήσεις στα τιμολόγια των ΔΕΚΟ ήταν έτσι κι αλλιώς αναμενόμενες και η ελληνική κοινωνία δεν αποτελείται μόνο από κρετινούς που θα χρέωναν στο Συνασπισμό τις αμαρτίες του ΠΑΣΟΚ. Θα μπορούσε αντιθέτως να αποκαλυφθεί η σχιζοφρενική και αντιλαϊκή πολιτική του «δώσ' τα όλα». Η προσπάθεια του Συνασπισμού να παγώσει τις τιμές ήταν για την κοινή γνώμη ένα ευχάριστο ξάφνιασμα. Αλλά θα έχει δυσάρεστο κόστος μάλλον γρήγορα, ιδιαίτερα αν οι εκλογές του Νοεμβρίου ξαναφέρουν το Συνασπισμό στο ρόλο του ρυθμιστή των εξελίξεων.

Αλλά και σε ό,τι αφορά στον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας των ΔΕΚΟ (και των λοιπών επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα) οι διατυπωμένες θέσεις του Συνασπισμού δεν προωθήθηκαν. Ας τις θυμίσουμε: (1) κατοχύρωση του κοινοβουλευτικού ελέγχου (με περιορισμό αντίστοιχα του κυβερνητικού) σε ό,τι αφορά τη στελέχωση και τη λειτουργία των επιχειρήσεων του δημόσιου τομέα, (2) ελαχιστοποίηση των άμεσων αλλαγών διοικήσεων στις απολύτως αναγκαίες περιπτώσεις, (3) αξιολογική επιλογή προσώπων με γνώση και εμπειρία στον τομέα που προτείνεται να αναλάβουν και (4) ικανότητα των υποψηφίων να συνεργαστούν αρμονικά με τους εργαζόμενους και τους ενδιαφερόμενους φορείς. Αλλά δεν αρκούν οι προθέσεις. Ο Συνασπισμός δεν όρθωσε προς την κατεύθυνση αυτή το ανάστημά του. Και το αποτέλεσμα που μέχρι σήμερα έχει προκύψει, δεν ανταποκρίνεται διόλου στα κριτήρια που προαναφέρθηκαν και είναι εμφανώς απογοητευτικό.

Χωρίς να μεταθέσουμε το κέντρο βάρους της πολιτικής μας από τα προβλήματα ηθικής τάξης, δημοκρατικής νομιμότητας και θεσμών, είχαμε την ευκαιρία να διευρύνουμε το «μήνυμά» μας (ακριβώς γιατί τα προβλήματα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης είναι και αυτά βαθύτατα πολιτικά) και να δώσουμε δείγματα γραφής για τις μελλοντικές μας προθέσεις.

Σωστός (και συμμετοχος θα 'λεγα) πολίτης είναι μόνο ο ενημερωμένος πολίτης. Η στάση αυτή του Συνασπισμού στο ζήτημα των ΔΕΚΟ και των επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα δεν συντέλεσε θετικά στην πολιτική ενημέρωση και παιδεία της κοινής γνώμης, που έχει υπέρμετρα εθιστεί σε «θαυματοποιούς». Η συζήτηση για την κατάσταση της οικονομίας και τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα, η οποία θα γίνει στη Βουλή τις επόμενες μέρες είναι μια καλή ευκαιρία να ορθώσουμε ένα σύγχρονο και εκσυγχρονιστικό αριστερό λόγο. Γιατί είναι μικρή η απόσταση από την παγίωση επικίνδυνων αντιλήψεων του τύπου: «όλοι το ίδιο είναι».

Σφάλουν όσοι (κι αν) πιστεύουν ότι οι ανησυχίες αυτές έχουν ακαδημαϊκό χαρακτήρα (αφορούν τους «ελίτες» που λέει και ο «άλλος»), ενώ εμείς κάνουμε «πολιτική». Η Αριστερά δεν έχει το προνόμιο της προσφυγής στην κοινωνική υποκρισία χωρίς τον κίνδυνο να πάψει να είναι Αριστερά.